

practische hinderpaal wordt gevormd door beperkte opleidingsmogelijkheden tegenover buitensporige aanvraag, die ook gevolg van economische bloei kan zijn. De toestand wordt nog benarder als zij die in jonger jaren de kans om de universiteit te bereiken misten, deze alsnog moeten krijgen in verband met de gelijkheidseis.

De problematiek wordt daarenboven verzaard bij overweging van het punt dat de tegenwoordige samenleving nationaal en internationaal het buiten behoorlijk opgeleide krachten niet vermag te stellen, dat er bij de huidige ingewikkeldheid van het leven behoefte is aan een groot middenkader en aan een veel kleinere topgroep zodat het de vraag lijkt of bij voortgezette drukke toeloop naar de universiteit de maatschappij aan ieder een passende positie kan verschaffen. Het antwoord hierop behoeft niet beslissend te zijn want alles kan worden gespeeld op de kaart van het persoonlijk geluk dat in het benutten van aanwezige gaven genoten wordt. Dat roept echter nieuwe ongewisheid wakker, waarop ik eerder doelde toen ik van vooronderstellingen sprak. Niet uitgemaakt is tot dusver of ieder de bij zijn aanleg passende opleiding – van min of meer voortgezette aard natuurlijk – behoort te volgen en of men hiertoe dwingen mag, gesteld dat de betrokkenen niet willen. Tot analfabetisme bestaat geen recht; het opleggen van leerplicht is geoorloofd. Doch er zal een redelijke grens, die iemands zelfstandige keuze op een bepaalde leeftijd in eigen verantwoordelijkheid te doen volledig respecteert, zijn te stellen. Behoudens noodgevallen kan de overheid terzake van het onderwijs terughoudend zijn met pressie. Zij laat zich vandaag te veel op sleeptouw nemen door de met fanatisme soms voorgedragen gedachten als zou scholing – welke dan de misprezen prestatie heeft opgevolgd – het hoogste zijn, als zou de jongere en ook de oudere mens eindeloos gevormd kunnen worden en als zou dat duurzame levensverrijking betekenen.

Van de overheid moet nog nader sprake wezen. Want met onderwijs zijn veel gemeenschapsmiddelen gemoeid. Wij hebben gekozen voor de oplossing – die tegenwoordig alleen reëel is – dat in hoofdzaak de financiering uit de publieke kas, uit gemeenschapsgeld zal geschieden. Daarom geldt nog niet dat wie de fluitist betaalt, het wijsje voorschrijft. De school begon vroeger in de regel voor zesjarige kinderen; wij zijn bezig met het opnemen van kleuters en peuters. Tevens speelt men met de gedachte van leerplicht tot het 21ste levensjaar, met het opleggen der geregelde terugkeer vanuit een bepaalde werkkkring naar college-bank, laboratoriumtafel of studieconferentie ter opfrissing en aanvulling van kennis, ook op rijpe leeftijd. De weinig inspanning en veel gerustheid biedende verzorging van wieg tot graf vindt een evenbeeld in de scholing